

Un documental mostra la resistència dels protestants a Catalunya

Dij, 11/11/2021 per Catalunya Religió

(*Laura Mor -CR*) Als anys quaranta el règim franquista va clausurar els temples evangèlics. I les comunitats protestants van optar per fer cultes clandestins a les cases. Una petita mostra de la resistència permanent que ha exercit el protestantisme històric a Catalunya i que recull el documental *Protestants. La història silenciada* del periodista **David Casals**. Produït per Clack, el documental s'estrena en el marc de la Mostra de Cinema Espiritual de Catalunya i es podrà veure dimarts 16 a [Mataró](#), dissabte 20 a [Barcelona](#) i dilluns 22 a [Sabadell](#).

“La meva àvia materna sempre m’havia explicat que feien cultes clandestins al menjador; una vegada van rebre una denúncia i el meu besavi va passar una nit al calabós”, explica el periodista en entrevista a Catalunya Religió. Quan la seva àvia mor el març de 2018 decideix recuperar el tema i recollir la memòria de tota una generació. [Ens ho ha explicat també al podcast de La Rebotiga de Catalunya Religió. ► [Podeu recuperar la conversa aquí.](#)]

Es posa en contacte amb el periodista mataroní **Joan Salicrú**, cofundador de la [productora Clack](#). I comencen així un procés que dura tres anys i mig. El resultat és una peça audiovisual de 52 minuts que recull la veu a totes les denominacions històriques del protestantisme presents a casa nostra: les [Assemblees de Germans](#), l'[Església Evangèlica de Catalunya](#), els anglicans de l'[Església Espanyola Reformada Episcopal](#), la [Unió d'Esglésies Baptistes de Catalunya](#) i la [Federació d'Esglésies Evangèliques Independents d'Espanya](#).

El muntatge situa molt bé els dos temples més antics de la ciutat de Barcelona: l'església evangèlica de Sant Pau, actualment al carrer Aragó 51; i l'Assemblea de Germans del carrer Terol, al barri de Gràcia. En aquest darrer temple, **Noemí Cortès**, presidenta de la Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya ([IBEC](#)), passa revista a diapositives antigues amb una llanterna màgica. És el fil conductor de

caire poètic del muntatge. “Al segle XIX arriben les primeres comunitats feien servir mètodes que per l'època eren innovadors, el cine tot just s'estava inventant i la llanterna màgica es feia servir per fer classes d'escola bíblica o per projectar lletres dels cants”, explica Casals. La que conserven del carrer Terol els ha servit com “un recurs artístic, de posar llum a un tema que no es coneix”.

Un context històric determinant

Amb una òptica periodística, *Protestants* fa una breu pinzellada a l'origen del protestantisme. I descriu les etapes clau de la seva trajectòria al nostre país. Des que la Inquisició va impedir que arrelés el missatge de **Martí Luter**, passant per la constitució de 1869 després de l'exili d'**Isabel II**, la segona república, la guerra civil, el règim franquista, i fins a la redacció de l'actual constitució.

Si bé les primeres comunitats se situen a partir de 1869, “segurament abans hi havia coses clandestines”, apunta David Casals. El periodista explica que el 1845 es publica a Londres una traducció del Nou Testament en català. Mostra del fet que “hi havia una necessitat, tot era clandestí i molt minoritari”.

A partir de 1869 el món evangèlic no només es funda esglésies. Casals en posa un exemple familiar. “Tinc un rebesavi que es converteix al protestantisme aquí Barcelona el 1896”. A la seva comunitat, a Rubí, el pastor **Francesc Albricias**, funda un casal republicà, una revista, una societat de socors mutus pels obrers, una escola –en una època amb una taxa d'analfabetisme molt elevada–, una església i una lògia maçònica. Albricias serà desterrat a Alacant per haver-se negat a agenollar-se en una processó.

“Amb la segona república es reconeix per primera vegada la llibertat religiosa, però no es viu”. I just després, amb l'esclat de la guerra civil, “les esglésies protestants són equiparades a ‘judíos, masónicos y comunistas’”.

Mentre que a la resta de l'Estat, explica Casals, s'executen pastors protestants –com el cas del reverend anglicà **Atilano Coco** a Salamanca–, a Catalunya en canvi, a partir del 1939 hi ha molts pastors a l'exili. “El primer que fan les tropes de **Franco** quan arriben a Barcelona és cremar les esglésies evangèliques, excepte les que depenen de les comunitats d'expatriats”.

Entre la clandestinitat i la intolerància

El documental relata amb detall com el culte protestant és clandestí fins el 1945. Són celebracions amb un màxim de 12 persones, sovint amb gent controlant entrades i sortides. Eviten deixar res per escrit, i sobretot, sense un dels elements que caracteritza el protestantisme: el cant comunitari. “Tot es feia en veu baixa; els testimonis expliquen com entrar i sortir, espaiant les entrades, mirant de no repetir el domicili d'una setmana per l'altra”, apunta Casals. Només a Barcelona es calcula que un centenar de domicilis particulars van acollir culte amb regularitat durant aquesta època.

Amb el canvi de context internacional després de la Segona Guerra Mundial, el 1945, “el règim de Franco es veu obligat a donar una mica de mà oberta”, recorda. S'aprova el '[Fuero de los Españoles](#)', un document que reconeix la llibertat religiosa, però sense manifestacions públiques. “Reconeixen la llibertat religiosa d'una manera una mica particular. Diu que la religió oficial és la catòlica, però els que professen un culte no catòlic seran respectats”.

Dos anys després de reobrir esglésies, el 1947 viuen “una onada d’intolerància”, fruit d’una carta del cardenal de Sevilla que insta directament a atacar els temples protestants. “A Catalunya els que fan aquests atacs són els requetés”, explica.

Assalten el temple metodista que avui es troba al carrer Tallers de Barcelona, fereixen un pastor a Granollers i es fan pintades a una església de Figueres que diu “Id a Inglaterra”. Segons explica **Josep Lluís Carod-Rovira** en el documental, la pintada respon al “tòpic que el protestantisme és una religió estrangera i per a estrangers”.

150 anys d’història

Per a Casals és important posar en valor la pròpia història: “A Catalunya les esglésies protestants històriques [fa més de 150 anys](#) que són aquí”. I recorda que “les primeres comunitats protestants a Catalunya volien modernitzar, aplicar els valors evangèlics a la societat, tenien un activisme social”.

Considera que “a finals del segle XIX les primeres comunitats tenen un component no progressista, però sí liberal”. Recorda com a més d’una església, fundaven escoles, impremtes o hospitals per atendre sense discriminació les necessitats del món evangèlic i amb clara vocació social.

També assenyala que “per un protestantisme clàssic el més important del culte és la predicació”. Un fet que contrasta, diu, amb la el tarannà dels nous moviments carismàtics, pentecostals i neopentecostals. Dirigits a classes populars, dediquen més temps al cant que a comentar les escriptures a les celebracions. “Això els consola i els dona energia; ha d’haver-hi espai per tot”, conclou Casals.

Amb tot, no renuncia a contribuir amb el documental a fer pedagogia, donar a conèixer els orígens del protestantisme a Catalunya i promoure’n les arrels al territori. “Tenim el repte de no descuidar la història i tenir molt clar que el protestantisme és plural”. I lamenta que “si la història d’Espanya hagués sigut una mica diferent, segurament hi hauria, com a França, una església protestant amb un pes social”. Cosa que aquí no ha passat.

Repressió en l’amor i en la mort

Un dels casos que més va colpir el periodista recorda és el de **David Estrada**. Va contraure matrimoni amb una dona anglicana als Estats Units. Tots dos, protestants. Ella, amb passaport americà, constava com a casada. Ell, solter. Aquí els va costar 15 anys que els reconeguessin l’enllaç. Casals se sorprèn de “com et pot afectar la teva vida quotidiana exercir un dret fonamental”.

El documental també explica la vulneració d’altres drets socials bàsics. Per exemple, amb els cementiris “dels dissidents”. Tampoc en la mort els evangèlics eren iguals a la resta. Entre els exemples que han documentat David explica el cas d’un pastor de Mallorca, el dirigent sindical **Bartomeu Alou**. “Va morir de mort natural a principis de la guerra civil i al cap d’un any les autoritats s’adonen que en el cementiri ‘hay este’”. David explica que “no només el desenterren, sinó que no el poden passar per la porta perquè seria retre-li homenatge”. Fan un forat al mur, per on passen el taüt i l’abandonen a fora.

L’obertura del Concili Vaticà II

Entre els diversos punts d'inflexió històrics el documental reconeix “un canvi total” per part de l'Església catòlica després del [Concili Vaticà II](#). Una de les principals aportacions que va fer és l'aposta per la unitat dels cristians i la necessitat de practicar un veritable diàleg ecumènic.

Com a pioner de l'ecumenisme a Catalunya, el documental recull el testimoni del caputxí **Joan Botam**, que reconeix com molts “sentien admiració secreta pels protestants” conscients que “se la jugaven” amb els cultes clandestins. També apunta Carod-Rovira en el documental que “l'ADN del protestantisme és la resistència” i que això els ha fet adoptar “posicions més fermes i sòlides”.

El documental *Protestants* dona veu a 12 testimonis del món evangèlic –**Maria Teresa Alamán**, David Estrada, **Pablo García Rubio**, **Santiago Giordano**, [Daniel Giralt-Miracle](#), **Esther Marí**, **Josep Monells**, **Marta Navarro**, **Salvador Salvadó**, **Lidia Sevilla**, **Eliseo Vila**, **Armand Urrútia**–, a més a més de la veu del caputxí Joan Botam i de sis especialistes, que analitzen el context històric, polític i religiós de cada etapa, com són **Carme Capó**, Josep-Lluís Carod-Rovira, Noemí Cortès, **Carlos López Lozano**, **Federico Vázquez Osuna** i **Marta Velasco**.